

Inclusive Education

การศึกษา แบบเรียนรวม

พรรณรายณ์ ทรัพย์แสนดี

การศึกษา แบบเรียนรวม

การศึกษาแบบเรียนรวม

ผู้เขียน	ผศ. ดร.พรรณรายณ์ ทรัพย์แสนดี
บรรณาธิการบริหาร	จุฑาทิพย์ สุกาญจนาศรัษฐ์
ผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร	กฤษฎาญจน์ โพธิ์ฟ้า
บรรณาธิการ	กันธิชา สุรเกียรติชัย
กองบรรณาธิการ	ชุติมา สัมพันธ์ะ
ศิลปกรรม	พลิชฐ์สัทคุณ จุลละมณฑล, น้ามนต์-นะโม

หนังสือเล่มนี้สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2565
Copyright © 2022 ห้ามนำส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้เพื่อผลิตใหม่
ห้ามทำซ้ำหรือละเมิดลิขสิทธิ์โดยส่งเนื้อหา สารสำคัญ ทั้งทางอิเล็กทรอนิกส์และรูปแบบต่าง ๆ
รวมถึงการถ่ายเอกสาร ทำสำเนา หรือเก็บข้อมูลทุกรูปแบบ โดยมีได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

พรรณรายณ์ ทรัพย์แสนดี.

การศึกษาแบบเรียนรวม.--นนทบุรี: สยามจุลละมณฑล, 2568.
228 หน้า.

1. การจัดการศึกษา. 2. การศึกษาแบบเรียนรวม. I. ชื่อเรื่อง.

371.9046

ISBN: 978-616-94804-5-7

พิมพ์ครั้งที่ 1 มิถุนายน 2568 จำนวน 100 เล่ม

จัดพิมพ์โดย

บริษัท สยามจุลละมณฑล จำกัด

เลขที่ 98/28 ถนนเกตุอำพัฒนา ตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110

โทร. 06 3451 9359, 06 1519 3641, 09 2425 5229

www.siamclmt.com • Email : siamclmtcenter@siamclmt.com

ราคา 320 บาท

คำนำสำนักพิมพ์

ในโลกปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเท่าเทียม และทั่วถึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน “การศึกษา” ในฐานะกลไกหลักของการพัฒนาศักยภาพบุคคล จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น และตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง หนึ่งในแนวทางที่สำคัญคือ “การศึกษาแบบเรียนรวม” (inclusive education)

การศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้เรียนในห้องเรียนเดียวกันอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างด้านความสามารถหรือความต้องการพิเศษ โดยจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคล จึงไม่เพียงช่วยให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับโอกาสพัฒนาตนเอง แต่ยังส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนเรียนรู้ที่จะเคารพความแตกต่าง มีความเห็นอกเห็นใจ และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้นำเสนอแนวคิด ความสำคัญ นโยบายที่เกี่ยวข้อง วิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาแบบเรียนรวม เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักพิมพ์สยามจุลละมณทลหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะมีส่วนช่วยส่งเสริมความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่ครอบคลุมและยั่งยืน อันเป็นแนวทางพัฒนาการศึกษาที่เป็นธรรมและเท่าเทียมสำหรับนักเรียนทุกคน

สำนักพิมพ์สยามจุลละมณทล

คำนำผู้เขียน

หนังสือการศึกษาแบบเรียนรวม (inclusive education) ผู้เขียนเรียบเรียงขึ้นเพื่อนำเสนอความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นให้โอกาสเด็กทุกคนได้เข้าร่วมการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน โดยเข้าใจความแตกต่างทางด้านความสามารถหรือความต้องการพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่น ๆ การศึกษาแบบเรียนรวมจึงไม่ได้เป็นเพียงการจัดห้องเรียนให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมาเรียนรวมกับเด็กปกติเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อให้ทุกคนเรียนรู้ได้อย่างเต็มตามศักยภาพของตน โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 8 บท ประกอบด้วยความรู้พื้นฐานของการศึกษาแบบเรียนรวม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแบบเรียนรวม รูปแบบและกระบวนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม การปรับเปลี่ยนเพื่อการศึกษาแบบเรียนรวม แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการช่วยเหลือในการศึกษาแบบเรียนรวม แนวทางการวัดและประเมินผลสำหรับนักเรียนเรียนรวม ภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รศ. ดร.ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ รศ. ดร.กิตติชัย สุทธาสีโนบล รศ. ดร.ชัยวัฒน์ บวรวัฒนเศรษฐ์ ที่ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์และมีคุณค่า ขอขอบคุณครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนรวม เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เป็นแรงบันดาลใจ ผู้เขียนหวังว่าเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานครูผู้สอน ผู้สนใจ และนักศึกษาครู ทั้งส่งเสริมให้คนในสังคมเข้าใจการศึกษาที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โอกาส ความเท่าเทียม ตลอดจนเข้าใจในความต้องการจำเป็นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษตามสมควร หากมีข้อผิดพลาดหรือข้อเสนอแนะใด ๆ ผู้เขียนขอน้อมรับเพื่อนำมาปรับปรุงด้วยความขอบคุณยิ่ง

พรรณรายณ์ ทรัพย์แสนดี

เมษายน 2568

สารบัญ

บทที่ 1 ความรู้พื้นฐานของการศึกษาแบบเรียนรวม	11
ความหมายของการศึกษาแบบเรียนรวม	13
ปรัชญาของการศึกษาแบบเรียนรวม	15
แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาแบบเรียนรวม	18
ความสำคัญของการศึกษาแบบเรียนรวม	21
ความสำเร็จของการศึกษาแบบเรียนรวม	24
สรุป	28
เอกสารอ้างอิงท้ายบท	30
 บทที่ 2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแบบเรียนรวม	 33
สถานการณ์การจัดการศึกษาในปัจจุบัน	37
นโยบายส่งเสริมคุณภาพการศึกษาแบบเรียนรวม	39
ปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา	44
กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ที่มีความต้องการพิเศษในการศึกษาแบบเรียนรวม	46
สรุป	60
เอกสารอ้างอิงท้ายบท	61
 บทที่ 3 รูปแบบและกระบวนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม	 63
รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม	64
รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย	66
รูปแบบการจัดการเรียนรวมในต่างประเทศ	67
การจัดการเรียนรวมในประเทศไทย	70
กระบวนการจัดการเรียนรวม	73
ประโยชน์ของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม	78
สรุป	80
เอกสารอ้างอิงท้ายบท	81

บทที่ 4 การปรับเปลี่ยนเพื่อการศึกษาแบบเรียนรวม	83
แนวทางปรับหลักสูตรในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม	84
การปรับหลักสูตรในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม	86
การปรับหลักสูตรแกนกลางสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ	90
การปรับสภาพแวดล้อม	92
การปรับสื่อการเรียนการสอน	100
การปรับสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกในชั้นเรียนรวม	101
การปรับการประเมินผล	104
สรุป	109
เอกสารอ้างอิงท้ายบท	110

บทที่ 5 แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	113
ความเป็นมาของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	113
ความหมายของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	114
วัตถุประสงค์ในการใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	116
ขั้นตอนของกระบวนการตรวจสอบและ	
การสอนตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	118
ประโยชน์ของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	120
การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในประเทศไทย	121
ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	123
การประเมินผลตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	140
การส่งต่อ	141
สรุป	142
เอกสารอ้างอิงท้ายบท	143

บทที่ 6 สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการช่วยเหลือในการศึกษาแบบเรียนรวม	145
ความหมายของสื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนเรียนรวม	145
ประโยชน์ของสื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนเรียนรวม	146
สิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก	147

เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกในชั้นเรียนรวมของประเทศไทย	150
ความสำคัญของเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกในบริบทของประเทศไทย	152
นวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับการศึกษาแบบเรียนรวม	154
การขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก	
สื่อ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษาสำหรับการเรียนรวม	163
สรุป	178
เอกสารอ้างอิงท้ายบท	179

บทที่ 7 แนวทางการวัดและประเมินผลสำหรับนักเรียนเรียนรวม 181

ความสำคัญของการวัดและประเมินผลสำหรับนักเรียนเรียนรวม	181
จุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผลนักเรียน	
ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ	182
หลักการของการวัดและประเมินผล	183
แนวทางการวัดและประเมินผล	184
วิธีการวัดและประเมินผล	188
การวัดและประเมินผลตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	192
สรุป	194
เอกสารอ้างอิงท้ายบท	195

บทที่ 8 ภูมิปัญญาแห่งการศึกษาแบบเรียนรวม 197

ความหมายของภูมิปัญญา	198
สรุป	214
เอกสารอ้างอิงท้ายบท	216

บรรณานุกรม	217
ดัชนี	225
ประวัติผู้เขียน	228

สารบัญภาพ

ภาพที่ 6.1	การออกแบบผลงานนวัตกรรม	156
ภาพที่ 6.2	ชุดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการพึ่งพาตนเอง สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้	157
ภาพที่ 6.3	ประชาธิปไตยในโรงเรียน	158
ภาพที่ 6.4	การรับฟังความคิดเห็นและยอมรับเสียงข้างมาก	159
ภาพที่ 6.5	แถลงนโยบาย	159
ภาพที่ 6.6	นักเรียนกาบัตร์ลงคะแนนในคูหาแล้วหย่อนในกล่อง	160
ภาพที่ 6.7	รูปแบบการพัฒนาเด็กพิเศษในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สามฐานโมเดล สำหรับโรงเรียนเรียนรวม ระดับประถมศึกษา ของจังหวัดชัยนาท	161
ภาพที่ 6.8	อุปกรณ์สื่อสารทางเลือกแทนการสื่อสารด้วยการพูด	164
ภาพที่ 6.9	ภาพเลนส์ขยายวัตถุ	168
ภาพที่ 6.10	เครื่องแสดงผลอักษรเบรลล์	170
ภาพที่ 6.11	ที่วางหนังสือที่ปรับระดับความเอียงได้	170
ภาพที่ 6.12	เครื่องช่วยการจัดท่าทางและที่นั่ง	171
ภาพที่ 6.13	ที่ยืนมีล้อ	173
ภาพที่ 6.14	ลูกบอลควบคุม Big Track	174
ภาพที่ 6.15	แก้วน้ำแบบมีหูจับสองหู	175
ภาพที่ 6.16	การจำลองท่อนไม้เป็นเก้าอี้ช่วยพยุงขา	176
ภาพที่ 6.17	การนำยางรถยนต์ 2 ชิ้นมายึดติดกันเพื่อพยุงขณะนั่งอาบน้ำ	176
ภาพที่ 6.18	การใช้ไม้ไผ่เป็นเครื่องช่วยในการรับประทานอาหาร	177
ภาพที่ 6.19	การทำกิจกรรมจากเครื่องดำข้าวช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย	177
ภาพที่ 8.1	ข้างไม้	200
ภาพที่ 8.2	สื่อประกอบการสอนการจำและเขียนพยัญชนะ	203
ภาพที่ 8.3	สื่อโปรแกรมฝึกการเชื่อมโยงการจำคำ	205
ภาพที่ 8.4	บัตรภาพและบัตรคำ	205
ภาพที่ 8.5	การสอนของครูสมาน ทวีเลิศ	205
ภาพที่ 8.6	ร้าน 0 บาท	209
ภาพที่ 8.7	บรรยากาศในร้าน 0 บาท	209

สารบัญตาราง

ตาราง 2.1 แสดงข้อมูลจำนวนคนพิการในประเทศไทย	36
ตาราง 5.1 การเปรียบเทียบลักษณะการสอนแบบเก่า กับการสอนโดยใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล	117

บทที่ 1

ความรู้พื้นฐาน ของการศึกษาแบบเรียนรวม

สังคมในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปสู่โลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่ไร้พรมแดน มนุษย์ถูกเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกันด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ความคิดหรือความเชื่อ เพื่อการยอมรับความแตกต่างหลากหลาย (diversity) และเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในประชาคมโลก การจัดการศึกษาได้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ปรัชญาและแนวทางการจัดการศึกษาสำคัญที่สอดคล้องกับแนวคิดนี้ คือ การศึกษาแบบเรียนรวม (inclusive education) ซึ่งมุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กทุกคนได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมโดยไม่มีการแบ่งแยก เน้นความเท่าเทียมและการยอมรับความหลากหลายของนักเรียน โดยให้ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนเดียวกัน ซึ่งการศึกษาแบบเรียนรวมได้พัฒนามาจากการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิมนุษยชนในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาและยุโรป ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องให้ทุกคนได้รับสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของคนพิการ

การเปลี่ยนแปลงนโยบายการศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดการรับรองสิทธิในการศึกษาอย่างเท่าเทียม กฎหมายและนโยบายหลายฉบับถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการศึกษาแบบเรียนรวม เช่น กฎหมายการศึกษาในสหรัฐอเมริกาที่รู้จักกันในชื่อ “Individuals with Disabilities Education Act (IDEA)” ที่บังคับใช้ใน ค.ศ. 1975 อีกทั้งแนวคิดทางวิชาการและทฤษฎีด้านการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาแบบเรียนรวม ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ร่วมกัน (collaborative learning) และการยอมรับความหลากหลาย (diversity acceptance) ทำให้เกิดแนวคิดที่ว่า

การศึกษาควรเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงองค์การระหว่างประเทศ เช่น องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) ได้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาแบบเรียนรวม โดยมีการประกาศปฏิญญาซาลามันกา (Salamanca Statement) ใน ค.ศ. 1994 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการผลักดันการศึกษาแบบเรียนรวมไปทั่วโลก (UNESCO, 2000)

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นผลจากการพัฒนาทางสังคม นโยบายและกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางวิชาการ และการสนับสนุนจากองค์การระหว่างประเทศ โดยร่วมกันสร้างกรอบแนวคิดที่เชื่อว่าการศึกษาควรเป็นสิทธิของทุกคน ไม่ว่า จะมีความแตกต่างกันในด้านใดก็ตาม

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ตามศักยภาพ หากได้รับโอกาสในการเรียนรู้ที่เหมาะสม แนวคิดทฤษฎีของการเรียนรวมพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ปรัชญา ค่านิยม การช่วยเหลือในการศึกษาแบบเรียนรวม การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมมีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางสำหรับนโยบาย กระบวนการสอนที่อำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคน (Hornby, 2020) กล่าวคือ การสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาโดยให้เด็กทุกคนในชุมชนได้เข้าถึงการศึกษา โดยพิจารณาถึงคุณค่าของการพัฒนาทุกด้านในวิถีแห่งชีวิต เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการดำรงชีวิต จากเหตุผลดังกล่าว หลายประเทศทั่วโลกต่างมองเห็นความสำคัญ จึงได้จัดการศึกษาอย่างแพร่หลาย

ทั้งนี้ เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาแบบเรียนรวม ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นอย่างดี ดังนั้น เนื้อหาที่นำเสนอเกี่ยวกับพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมจึงเป็นปฐมบทพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์หรือประยุกต์ใช้ได้อย่างแท้จริง

ความหมายของการศึกษาแบบเรียนรวม

การให้ความหมายของการศึกษาแบบเรียนรวมเกิดจากการประชุมร่วมกันและกำหนดเป็นข้อตกลงที่เป็นปณิญาสากลในการจัดการศึกษา โดยกำหนดให้เด็กทุกคนมีสิทธิในการได้รับการศึกษาโดยไม่แบ่งแยกความบกพร่อง การนับถือศาสนา ภาษา เพศ ความสามารถ และเหตุผลอื่น (UNESCO, 2003, p. 4 - 5) ซึ่งนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (inclusive education) เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติได้เรียนรวมกัน โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพความพิการและความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมส่งผลดีหลายประการ โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคน ทั้งนักเรียนทั่วไปและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนที่แตกต่าง เข้าถึงหลักสูตรทั่วไปได้ง่าย มีความก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จนั้นมีประโยชน์ต่อนักเรียนทุกคน โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555)

การเรียนรวมเป็นจัดการศึกษาให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้มีข้อจำกัดน้อยที่สุด โดยไม่คำนึงถึงความบกพร่อง ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ภาษา กายภาพ และศักยภาพของนักเรียน โรงเรียนมีหน้าที่เตรียมสภาพแวดล้อม เครื่องมืออุปกรณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยมีหลักการว่า นักเรียนเป็นคนเลือกโรงเรียน ไม่ใช่โรงเรียนเลือกนักเรียน เน้นความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง บุคลากรในโรงเรียนทุกภาคส่วน และชุมชน โดยเน้นให้นักเรียนทุกคนได้อยู่ร่วมกันตามปกติในทุกกิจกรรม (Gordon, 2006; Grenot-Scheyer, 1996; Moore, 2003)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ให้ความหมายของการศึกษาแบบเรียนรวม หมายถึง การจัดการศึกษาที่ตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียน นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าเรียนในโรงเรียนกับนักเรียนทั่วไปโดยได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน บุคลากรทุกคนในโรงเรียนให้การยอมรับ สนับสนุนในฐานะเป็นสมาชิก

คนหนึ่งโรงเรียน ไม่มีการแบ่งแยก นักเรียนมีส่วนร่วมของการเป็นสมาชิกในโรงเรียน และกิจกรรมต่าง ๆ การออกแบบการสอนและช่วยเหลือสนับสนุนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในบริบทของการจัดการศึกษาทั่วไป เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับระดับความสามารถด้วยการสนับสนุนด้านการสอนที่แตกต่างกัน และได้เรียนไปกับเพื่อนในสภาพแวดล้อมเดียวกัน

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2560) ให้ความหมายว่า การศึกษาแบบเรียนรวม เป็นการจัดบริการทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนกับนักเรียนทั่วไป มีการจัดการเรียนการสอนอย่างยืดหยุ่นและตอบสนองการเรียนรู้ของเด็กที่มีวิธีการเรียนรู้และความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เหมาะสมกับอายุภายใต้การสอนของครูทั่วไป ด้วยการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP)

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ให้ความหมายว่า การศึกษาแบบเรียนรวม หมายถึง การดำเนินงานทางการศึกษาที่จัดให้ผู้เรียนทุกคน ทั้งผู้เรียนพิการ ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และผู้เรียนทั่วไปได้รับการจัดการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนปกติตามชั้นเรียนที่เหมาะสมกับอายุ ภายใต้การจัดการเรียนรู้ของครูทั่วไป

การศึกษาแบบเรียนรวมเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับโอกาส ความเท่าเทียมอย่างทั่วถึง เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (education for all) ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม โดยสถานศึกษาจัดให้บริการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนทุกคนให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด (ดารณี ศักดิ์ศิริผล, 2564)

จากความหมายของคำว่าการศึกษาแบบเรียนรวมตามพระศนะของนักการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ สรุปได้ว่า การศึกษาแบบเรียนรวม หมายถึง การศึกษาที่เปิดโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้ามาเรียนรวมกับเด็กปกติ โดยให้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับความสามารถ ทุกคนได้เรียนในสภาพแวดล้อมเดียวกัน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียม ยอมรับ ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งโรงเรียนโดยไม่มีการแบ่งแยก มีความเชื่อ ทศนคติ และความรู้สึกว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และสามารถอยู่รวมกันได้อย่างปกติ

มีความเสมอภาค เท่าเทียมกัน โดยโรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินการ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนบุคลากร เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ในระบบการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ

ปรัชญาของการศึกษาแบบเรียนรวม

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาที่นักการศึกษาเชื่อว่า เด็กทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน การศึกษาแบบเรียนรวมเกิดจากปรัชญาการศึกษาเพื่อปวงชน (education for all) เพราะเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ดังนั้นความต้องการของเด็กย่อมแตกต่างแม้อยู่ในชั้นเรียนเดียวกัน โรงเรียนและครูจึงต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้เด็กทุกคนเรียนรวมกันและได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล

ปรัชญาของการศึกษาแบบเรียนรวม เป็นแนวคิดที่เน้นการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนทุกคน ไม่ว่าจะมีความแตกต่างทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม หรือสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ได้เรียนรู้ร่วมกันในสภาพแวดล้อมเดียวกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกหรือกีดกัน โดยหลักการสำคัญประกอบด้วย (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2557)

1. โอกาสที่เท่าเทียมกัน (equal opportunity) ทุกคนควรได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะยากดีมีจน หรือมีความบกพร่องทางร่างกายก็ตาม

2. ความหลากหลาย (diversity) ในมวลหมู่มนุษย์ย่อมมีความหลากหลายแตกต่างกัน การให้การศึกษาจะต้องยอมรับความแตกต่างและเคารพในความหลากหลาย

3. ทุกคนมีความปกติอยู่ในตัว (normalization) และต้องยอมรับในความปกตินั้น กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนอยากมีความปกติเหมือนผู้อื่น ไม่มีใครอยากผิดปกติ ดังนั้นทุกคนจึงควรได้รับการศึกษาพร้อมกับผู้อื่นโดยไม่มีการแบ่งแยก

4. สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (multicultural society) ในหนึ่งสังคมย่อมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การให้การศึกษาจะต้องคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคม

5. ศักยภาพ (potential) มนุษย์ทุกคนย่อมมีศักยภาพ แต่ศักยภาพของแต่ละคนนั้นไม่เท่ากัน การให้การศึกษาจึงต้องให้จนบรรลุศักยภาพของแต่ละคน ไม่ใช่ให้การศึกษาในปริมาณและคุณภาพที่เท่ากัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละคน

6. มนุษยนิยม (humanism) คนเก่งคือคนที่เข้าใจมวลมนุษยชาติ และช่วยให้มวลมนุษยชาติดำรงอยู่ร่วมกันได้ ไม่ใช่คนเก่งวิชาการแต่ทำให้เกิดการแตกแยก

7. กระบวนการสังคมประภิต (socialization) มนุษย์เป็นสังคมซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะธรรมชาติของมนุษย์ต้องมีสังคม การให้การศึกษาโดยการแยกออกไปจึงไม่สอดคล้องกับการเป็นมนุษย์

8. ความเป็นปัจเจกบุคคล (individualization) มนุษย์แต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตน การให้การศึกษาแม้ให้เรียนรวมกันก็ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละคน

9. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (dependency) มนุษย์ควรพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือกัน ซึ่งจะทำให้สังคมน่าอยู่

10. สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด (least restrictive environment) การให้การศึกษาจะต้องให้ในสถานะที่เข้าเรียนได้ และจะต้องนำเข้าสู่สังคมปกติโดยเร็วที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ได้กล่าวว่า ปรัชญาการเรียนรวมเป็นการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน โดยเน้นโอกาสทางการศึกษาและความหลากหลาย การให้การศึกษาจะต้องให้จนบรรลุศักยภาพของแต่ละคน ซึ่งอยู่บนฐานความเชื่อที่ว่า บุคคลสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ แม้ว่าจะมีความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา ความต้องการ ความบกพร่อง นักเรียนเรียนรู้ด้วยกันในโรงเรียน เรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ร่วมมือทำงานและรับผิดชอบ และอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติ

ปรัชญาการเรียนรวมเป็นหลักปรัชญาที่เน้นการให้การศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีรายละเอียด (ดารณี อุทัยรัตนกิจ, 2562) ดังนี้

1. การศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคมและการศึกษา แนวคิดนี้มุ่งลดการเลือกปฏิบัติและการแบ่งแยก เพื่อให้ทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม

2. การศึกษาแบบเรียนรวมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสังคมสำหรับทุกคน (inclusive society) ไม่จำกัดเฉพาะการนำผู้เรียนที่มีความพิการมาเรียนร่วมกับผู้เรียนทั่วไปเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม สถานะเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงเอกลักษณ์ส่วนบุคคล

3. การศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All : EFA) เป็นเครื่องมือสำคัญในการบรรลุเป้าหมายสังคมเสมอภาค การพิจารณาความหลากหลายของผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม ลดความเหลื่อมล้ำ และเคารพสิทธิมนุษยชน

4. การศึกษาที่ครอบคลุมความเป็นธรรมในสังคมมีพื้นฐานจากมโนทัศน์หลัก 3 ประการ ได้แก่ ชุมชนประชาธิปไตย (democratic community) ความเท่าเทียมทางศีลธรรม (moral equality) และรูปแบบทางสังคมของความบกพร่อง (social model of disabilities)

กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ หรือยูนิเซฟ (United Nations Children's Fund : UNICEF) ได้กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาแบบเรียนรวมไว้ว่า (UNICEF, 2017)

1. ความเสมอภาคและการเข้าถึง (equity and access) ผู้เรียนทุกคนควรได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่

2. การยอมรับความหลากหลาย (valuing diversity) การยอมรับและเคารพความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ โดยถือว่าความหลากหลายเป็นปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนการเรียนรู้

3. การมีส่วนร่วมของผู้เรียน (participation and involvement) ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อให้พวกเขาารู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนการเรียนรู้

4. การสนับสนุนและการปรับตัว (support and adaptation) การจัดเตรียมทรัพยากรและการสนับสนุนที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตามศักยภาพของตนได้

5. การสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเท่าเทียม (building an equitable and sustainable society) การศึกษาแบบเรียนรวมมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่ยอมรับและเคารพความหลากหลาย ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเท่าเทียม

สรุปได้ว่า การศึกษาแบบเรียนรวม (inclusive education) เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางร่างกาย สติปัญญา เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม หรือสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากปรัชญาการศึกษาเพื่อปวงชน (education for all) ที่เชื่อว่า ทุกคนควรได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมและไม่แบ่งแยก การให้โอกาสที่เท่าเทียมกัน (equal opportunity) การยอมรับและเคารพความหลากหลาย (diversity) ปรัชญาการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นแนวคิดที่มุ่งให้เด็กทุกคนไม่ว่าจะมีความสามารถทางด้านใดก็ตาม หรือมีความต้องการพิเศษหรือไม่ ล้วนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการศึกษาในห้องเรียนเดียวกันกับเด็กปกติทั่วไป โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความแตกต่างของแต่ละบุคคล โดยมีหลักการเรื่องความเท่าเทียม ความหลากหลาย ความร่วมมือ การปรับตัว และการพัฒนาศักยภาพ

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาแบบเรียนรวม

การศึกษาแบบเรียนรวม หรือการเรียนรวม เป็นคำที่กล่าวถึงกันมากในชุมชนวิชาชีพทางการศึกษาพิเศษในประเทศตะวันตกตั้งแต่ ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร รัฐบาลได้กำหนดเป็นนโยบายสำคัญในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม และกำหนดมาตรการหลายอย่างให้โรงเรียนปฏิบัติตาม ซึ่งผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้โรงเรียนต่าง ๆ นำแนวคิดนี้มาใช้ และแนวคิดนี้ได้แพร่หลายไปยังประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก หลายองค์กรต่างให้ความสนใจแนวคิดการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม โดยตั้งเป้าหมายให้โรงเรียนดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (The Convention on the Rights of Persons with Disabilities : CRPD) กำหนดให้ทุกรัฐบาลต้องจัดให้มีระบบการศึกษาแบบเรียนรวม

ในการศึกษาทุกระดับ จากการประกาศปฏิญญาการศึกษาเพื่อปวงชน (education for all) ตามปฏิญญาจอมเทียน ประเทศไทย ใน ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) ที่ประชุมได้วางวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการเข้าถึงการศึกษาของเด็กทุกคนทั่วโลก นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา โดยรัฐบาลจัดการศึกษาแบบบูรณาการให้ทุกคนได้เรียนรวมกันเดียวกันให้ได้มากที่สุด

การประชุมระดับโลก เรื่อง การศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษและการเข้าถึงคุณภาพการศึกษา ที่ซาลามันกา ประเทศสเปน พ.ศ. 2534 ได้ข้อสรุปว่าโรงเรียนควรจัดบริการการศึกษาให้กับเด็กทุกคนโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่าง ทำให้แนวคิดในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย และได้รับการยอมรับว่าเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยให้การศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อปวงชนที่แท้จริง ซึ่งเป็นกระแสสากลที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนทิศทางในการจัดการศึกษาในทั่วทุกภูมิภาคของโลก

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมได้คำนึงถึงหลักมนุษยชนและสิทธิเด็กที่ว่าการศึกษาเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกัน ตลอดจนให้ความสำคัญแก่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาที่ไม่สามารถเข้าถึงระบบการศึกษา ทั้งที่มีโอกาสได้รับการศึกษา และที่ไม่สามารถคงอยู่ในระบบการศึกษาจนจบการศึกษา

ในการประชุม เรื่อง การศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ ที่ซาลามันกา ประเทศสเปน พ.ศ. 2537 ได้กำหนดหลักการในการจัดการเรียนรวมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติไว้ว่า สิทธิในการได้รับการศึกษาจะต้องเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กทุกคนที่จะได้รับ เพราะเด็กแต่ละคนมีความแตกต่าง ทั้งความสนใจ ความต้องการ ความสามารถ รวมถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละคน ดังนั้น การจัดการศึกษาจะต้องคำนึงถึงความหลากหลายของเด็กแต่ละคน ต้องไม่มี “การแบ่งแยก” ระหว่างการจัดบริการทางการศึกษาสำหรับเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษในสถานศึกษาทั่วไป กล่าวคือ ต้องไม่มีการแบ่งแยกการเรียนรู้ออกจากกัน

การศึกษาแบบเรียนรวม (inclusive education) เป็นแนวคิดที่สำคัญในการสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยเน้นให้ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน โดยไม่แบ่งแยกหรือกีดกัน ไม่ว่าพวกเขาจะมีความสามารถทางร่างกาย จิตใจ หรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ

ทางสังคมในการสร้างความเท่าเทียมและการยอมรับความหลากหลายภายในระบบการศึกษา (Florian & Black-Hawkins, 2011)

หนึ่งในหลักการพื้นฐานของการศึกษาแบบเรียนรวม คือ ความเท่าเทียมทางการศึกษา ซึ่งหมายความว่าทุกคนควรได้รับโอกาสในการศึกษาอย่างเสมอภาค ไม่ว่าจะมี ความแตกต่างทางร่างกายหรือจิตใจ การเรียนร่วมกันในห้องเรียนเดียวกันจะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนทุกคนเกิดการพัฒนาร่วมกัน โดยไม่แบ่งแยกหรือกีดกันผู้ที่มีความต้องการพิเศษออกไป (Ainscow, Booth, and Dyson, 2016)

นอกจากนี้ การยอมรับและเคารพความหลากหลายเป็นอีกหนึ่งหลักการที่สำคัญในการศึกษาแบบเรียนรวม แนวคิดนี้มองว่านักเรียนทุกคนควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะมี ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือเศรษฐกิจ การเคารพความหลากหลายทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ยอมรับและสนับสนุนความแตกต่าง ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนการเรียนรู้ (Florian & Black-Hawkins, 2011) ตลอดจนการสนับสนุนและปรับตัวเพื่อความสำเร็จของทุกคน ระบบการศึกษาควรมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้พวกเขาสามารถเรียนรู้และพัฒนาไปตามศักยภาพของตนเอง ซึ่งหมายความว่าครูและโรงเรียนต้องมีความพร้อมในการให้การสนับสนุนที่จำเป็น เช่น การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย หรือการปรับเปลี่ยนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคล

แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เพื่อให้ นักเรียนเรียนรวมสามารถเรียนได้ในโรงเรียนทั่วไป (มลิวัลย์ ธรรมแสง, 2557) มีดังนี้

1. นักเรียนทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพและประสบความสำเร็จ
2. นักเรียนทุกคนมีคุณค่าและความสามารถพิเศษเฉพาะของตนเอง
3. การศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนปกติ อันเกิดประโยชน์ในด้านสังคมและวิชาการ
4. นักเรียนทุกคนมีวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและแสดงถึงความเข้าใจที่แตกต่างกัน

5. นักเรียนทุกคนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อจัดการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสม เนื่องจากทุกคนได้เรียนด้วยความเข้าใจเมื่อเรียนในเรื่องที่สนใจและท้าทาย

6. นักเรียนทุกคนควรได้รับโอกาสในการเรียนและการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน

7. ชุมชนและสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ตลอดจนการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นช่วยส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

สรุปได้ว่า แนวคิดพื้นฐานการศึกษาแบบเรียนรวม คือ การสร้างความเท่าเทียมและการยอมรับความหลากหลายภายในระบบการศึกษา โดยให้ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้ร่วมกันในสภาพแวดล้อมเดียวกันโดยไม่แบ่งแยกหรือกีดกัน ไม่ว่าจะมีความแตกต่างทางร่างกาย จิตใจ หรือวัฒนธรรม หลักการสำคัญของแนวคิดนี้ คือ การให้โอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค การเคารพในความหลากหลาย และการสนับสนุนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน นอกจากนี้ยังเน้นความร่วมมือจากชุมชนในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาทั้งในด้านวิชาการและสังคมของนักเรียนทุกคน ซึ่งการศึกษาแบบเรียนรวมจะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อมีการจัดให้นักเรียนได้เรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด ทั้งนี้การจัดการเรียนรวมต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาอาชีพ ตลอดจนพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ในลักษณะการรวมพลังของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสังคมและชุมชน เพื่อช่วยให้การศึกษาแบบเรียนรวมประสบความสำเร็จ

ความสำคัญของการศึกษาแบบเรียนรวม

เมื่อการศึกษาแบบเรียนรวมได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดที่มุ่งจัดการเรียนการสอนที่จะเป็นประโยชน์สำหรับนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน ดังนั้นการศึกษาแบบเรียนรวมจึงเป็นแนวคิดทฤษฎีที่เป็นแนวทางให้โรงเรียนนำไปปรับใช้ เพื่อตอบสนองความต้องการทางการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน การศึกษาแบบเรียนรวมถือเป็นการสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้แก่เด็กทุกคน ทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นทางด้านวิชาการ อารมณ์ สังคม และเกิดการพัฒนาเด็กทุกคนในโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ โดยองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่ง

สหประชาชาติ หรือยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) (UNESCO, 1994) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาแบบเรียนรวม เพื่อพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนให้มีระบบการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมกับเด็กทุกคนไว้ว่า

1. เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาตามสิทธิขั้นพื้นฐาน
2. เด็กทุกคนมีคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ความสนใจ ความสามารถ และความต้องการการเรียนรู้
3. เด็กได้รับการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่หลากหลายและแตกต่างเป็นรายบุคคล
4. เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าถึงการศึกษาแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ในสถานศึกษาปกติทั่วไป
5. เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เรียนรวมในสถานศึกษาปกติร่วมกับเด็กทั่วไป เพื่อสร้างสังคมแห่งการดำรงชีวิตร่วมกัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีหลายมาตราที่ส่งผลต่อการดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม กล่าวคือ ในมาตรา 4 ระบุว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง โดยขยายความในมาตรา 27 ว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการสภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใดกระทำได้ ในมาตรา 54 ระบุว่า รัฐต้องจัดให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย รัฐต้องจัดให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัด